

נייר עמדה בנושא

תזכיר חוק האזרחים הוותיקים – מתן שירות בלא המתנה בתור לאזרח ותיק, התשע"ז–2016

מבוא

אזרחים ותיקים הבאים בימים מוצאים את עצמם לעתים נשרכים בתור ארוך לאוטובוס, למרכול, לחנות, לבית המרקחת, לדואר ולעוד מקומות הנותנים שירות לציבור. כדי להעניק לאזרחים שהגיעו לגיל גבורות (80 שנה) את הכבוד הראוי להם, מוצע לתקן את "חוק האזרחים הוותיקים", ולקבוע שתהיה זכות לזקן לבקש לקבל שירות בלא המתנה בתור במקומות ציבוריים. נייר העמדה שלפנינו מציג את נקודת המבט היהודי ביחס להצעת חוק זו.

המבט היהודי

1. **כבודם האדם המבוגר:** התורה מצווה לתת כבוד למבוגר, ואסור לראותו כנטל על החברה. אדרבה, יש ללמוד מניסיונו של המבוגר ולכבד אותו, כמו שנצטוונו: "מפני שיבה תקום" (ויקרא יט, לב). לכן, יש להשתדל למצוא דרכים להביע את הערכת הציבור למבוגרים.
2. **חשיבות ההקפדה על עמידה בתור:** ההלכה מחייבת להקפיד שלא לעקוף את התור.¹
3. **הקדמת תורו של מי שזקוק לטיפול דחוף:** התלמוד דן בעניין שתי ספינות השטות זו לקראת זו, ורק אחת מהן יכולה לעבור בנתיב השיט, ונשאלת השאלה: למי מהן הזכות לעבור ראשונה. והתלמוד מסיק שאין כלל הלכתי ברור לפסוק בעניין זה, אלא יש לנהוג על פי מידת הצדק והיושר ולהקדים את מי שזקוק יותר. וזה לשונו של רבי מנחם המאירי בעניין זה (שם): "וכן כל כיוצא בה. כל שאנו רואים שיכול לסבול [=לשאת את] העכוב ביותר [=יותר], ידחה מפני חברו". ועל פי זה, פוסקים חלק מן הפוסקים שגם כשיש תור של ממתנים, ניתן להקדים מקרים דחופים, כאשר הדבר נצרך.²

לסיכום: רבני "צהר" תומכים בהצעת החוק הקוראת להקדים אזרח ותיק העומד בתור לקבלת שירות במקום ציבורי, אם הוא זקוק לזה.

¹ ונפסק בשולחן ערוך (חושן משפט, סימן טו, סעיף א): "צריך הדיין שיקדים לדון הדין שבא לפניו תחלה". על פי זה קובעים הרבה מן הפוסקים, שהכלל היסודי בעניין זה הוא שיש להקדים את מי שבא ראשון. כך למשל כותבים: הרב זילברשטיין (סדר עדיפויות ניתוח - הקדמת תור תוך דחיית אחרים, הלכה ורפואה, כרך ג (תשמ"ג), עמ' צא-קא); הרב ישראל שחור (סדר עדיפויות בטרמפיאדה, תחומין ז (תשמ"ו), עמ' 397); הרב יורם כהן (עמידה בתור, בית הלל יז (תשס"ד), עמ' לו-לט); ועוד.

² כן היא דעת הרב זילברשטיין (שם) והרב כהן (שם), אבל לדעת חלק מן הפוסקים, יש עדיפות למי שזקוק רק כשבאים כמה בני אדם יחד לפני שהתחיל התור, אבל מי שקדם בתור, אסור להקדים לו אדם אחר, גם אם הוא זקוק יותר ממנו.